

Zákonná příslušnost státního zastupitelství jako právní hodnota

Zdeněk Koudelka

Dodržování zákonnosti v otázce příslušnosti státního zastupitelství je jednou ze záruk na spravedlivý proces, brání svévoli státních orgánů a zneužívání moci. To, aby bylo v trestním řízení činné právem stanovené státní zastupitelství a ne libovolné, je podmínkou zákonnosti trestního řízení. Je pravdou, že na rozdíl od zákonného soudce, který je garantován ústavně, není na ústavní úrovni upraven pojem zákonného státního zastupitelství. Nicméně je příslušnost státního zastupitelství stanovena zákonem (zákon o státním zastupitelství, trestní řád) a vyhláškou o jednacím řádu státního zastupitelství, což jsou prameny práva, které musí být dodržovány. Ve srovnání s ústavně garantovaným pojmem zákonného soudce má zákonodárce volnější prostor pro úpravu vůči státnímu zastupitelství. Pokud však tvůrce práva něco stanoví, jsou orgány výkonné moci, včetně státního zastupitelství, povinny právní úpravu respektovat.

Podle zákona o státním zastupitelství¹ je příslušné k zastupování státu státní zastupitelství u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí, pokud právní předpis nestanoví jinak. Dle jednacího řádu státního zastupitelství² vykonává dozor v přípravném trestním řízení státní zastupitelství, které je příslušné zastupovat veřejnou žalobu po podání obžaloby. I když je úprava jen ve vyhlášce, musí státní orgány respektovat i podzákonnou úpravu, která se opírá o řádné zákonné zmocnění k vydání podzákonného předpisu. Příslušnost státního zastupitelství k doзору v přípravném trestním řízení je tak odvozena od příslušnosti soudu, tj. především podle místa, kde se údajný trestný čin stal.

V případě odnětí a přikázání věci (delegace) státnímu zastupitelství³ v přípravném trestním řízení je ústavně pochybné, že se automaticky mění i příslušnost soudu pro rozhodování v přípravném řízení trestním např. o vazbě, odposleších atd. Listina základních práv a svobod garantuje právo na zákonného soudce.⁴ Zákonným soudcem je v přípravném řízení trestním soudce okresního soudu, který působí v obvodu dozoru státního zástupce.⁵ Ovšem právní řád předpokládá, že dozoru státní zástupce bude ze státního zastupitelství dle místa, kde se trestný čin stal.⁶ Tím, že se změní dozoru státního zastupitelství, změní se i soudce rozhodující o vazbě a to již má ústavní rozměr.

Pokud se připustí volnost příslušnosti v dozoru trestního řízení u státních zástupců, rozhodně se to nemá týkat soudců. Před soudem je státní zástupce stranou řízení, stejně jako obviněný. Mezi stranami má platit rovnost zbraní. Dle Evropského soudu pro lidská práva spočívá rovnost zbraní v podmínkách, za nichž účastníci řízení hájí svou věc před soudem, aniž dojde ke zvýhodnění jedné ze stran řízení.⁷ Pokud jedna strana řízení – státní zastupitelství - může svým opatřením změnit příslušnost soudu a obviněný takovou možnost nemá, je porušena rovnost zbraní a férovost soudního procesu. Do budoucna by měl trestní řád stanovit, že změní-li se rozhodnutím o odnětí a přikázání věci příslušnost státního zástupce, nemění se příslušnost soudu ani pro přípravné řízení.

---

¹ § 7 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

² § 12 vyhlášky č. 23/1994 Sb. o jednacím řádu státního zastupitelství.

³ ZDENĚK KOUDELKA: Odnětí a přikázání u státního zastupitelství. *Trestní právo* 5-6/2013, ISSN 1211-2860, s. 39-47.

⁴ Čl. 38 ods. 1 Listiny základních práv a svobod.

⁵ § 26 trestního řádu č. 141/1961 Sb.

⁶ § 7 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. § 18 trestního řádu.

⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) Nideröst-Huber proti Švýcarsku z 18. 2. 1997 č.18990/91. Rozsudek ESLP Foucher proti Francii z 18. 3. 1997, č. 22209/93, § 34. Rozsudek ESLP Dombo Beheer B. V. proti Nizozemsku z 27. 10. 1993, č. 14448/88, § 33. <http://www.echr.coe.int/echr/en/hudoc>

Nejvyšší soud změny příslušností soudu i státního zastupitelství odnětím a přikázáním podle trestního řádu zhodnotil slovy: „jde o postup, který je přípustný jen výjimečně a který musí být odůvodněn mimořádnými okolnostmi vylučujícími uplatnění ústavního principu práva na zákonného soudce. To platí i pro činnost státního zastupitelství, protože od okolnosti, který státní zástupce vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení, se konec konců odvozuje také příslušnost soudu, má-li soud provádět úkony v přípravném řízení (§ 26 trestního řádu).“⁸

Státní zastupitelství jako státní orgán může jednat jen ve své zákonné pravomoci a působnosti. V tom je obsažena i podmínka, že bude jednat příslušné státní zastupitelství. Požadavky na zákonnost trestního řízení, včetně dodržení formálních náležitostí, jsou součástí ochrany jedince před možností zneužití trestního řízení. Pokud jedná ve věci nepřislušné státní zastupitelství či soud, má to za následek vadnost trestního řízení, na základě něhož nelze dojít k odsuzujícímu rozsudku. Státní zástupce je povinen svou příslušnost zkoumat z úřední povinnosti a tím spíše, je-li příslušnost zpochybňována obhajobou. Pokud státní zastupitelství pokračuje v dozoru nad trestním řízením, i když není příslušné, jde o nezákonnost, která má za následek nezákonnost jeho úkonů (nikoliv však úkonů dozorovaného policejního orgánu). Přesto jsou známy kauzy, kdy státní zastupitelství zákonnou příslušnost nedodrželo.

1. Kauza senátora Jiřího Čunka

Známý je případ kauzy, kdy Krajské státní zastupitelství v Ostravě, pobočka v Olomouci odňalo trestní věc senátora Jiřího Čunka⁹ a dále související trestní věc R. Vaškůje a P. Šmíráka Okresnímu státnímu zastupitelství ve Vsetíně a přikázalo Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově pro prověřování (tedy do zahájení trestního stíhání), nikoli celé přípravné řízení. Přerovské státní zastupitelství však nezákonně pokračovalo v dozoru i po zahájení trestního stíhání. To, že přípravné řízení se dělí na část prověřování a část trestního stíhání je obsahem výuky na právnických fakultách a záměna těchto fází trestního řízení je chyba. Věc napravilo Nejvyšší státní zastupitelství odnětím věci nepřislušnému Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově¹⁰ v prvním případě a Krajský soud v Ostravě, pobočka v Olomouci v případě druhém, který věc po podání obžaloby vrátil k došetření s tím, že musí být činné příslušné státní zastupitelství.¹¹ To vyvolalo mediální kritiku. Státní zastupitelství i soud však musí být nezávislí na médiích a nesmí krýt porušování zákona, byť se protizákonnost některým novinářům líbí. I stíhaný politik má právo na svá práva. Nepříslušnost přerovského státního zastupitelství následně konstatoval Nejvyšší soud.¹²

⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu z 11. 9. 2013, 7Tz 26/2013.

⁹ Usnesení Krajského státního zastupitelství v Ostravě, pobočka Olomouc o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství Vsetín a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově z 24. 11. 2006, 2KZN 7209/2006 (Čunek) a z 1. 3. 2007, 2Kzn 7047/2007 (Vaškůj, Šmírák) přikázalo trestní věci jen na dozor v prověřování, ne pro celé trestní řízení.

¹⁰ Usnesení Nejvyššího státního zastupitelství o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově a přikázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Jihlavě ze 4. 6. 2007, 3NZT 10/2007. Trestní stíhání Jiřího Čunka bylo zastaveno. Ukázalo se, že trpělo i jinými závažnými vadami – např. byl vůči němu použit věcně vadný znalecký posudek.

¹¹ Usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci z 29. 6. 2010, 68To 187/2010 pro nepřislušnost Okresního státního zastupitelství v Přerově zrušilo odsuzující rozsudek Okresního soudu v Přerově a věc vrátilo státnímu zástupci k došetření. Proti rozhodnutí krajského soudu podal neúspěšně stížnost pro porušení zákona ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil, kterou Nejvyšší soud zamítl usnesením z 13. 7. 2011, 3Tz 33/2011-29.

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu z 1. 10. 2009, 4Tz 69/2009. http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/7683B6A0592CA5D3C12576C500594344?openDocument

V prvním případě Jiřího Čunka zřejmě krajské státní zastupitelství chtělo provést delegaci na celé trestní řízení, ale špatně zformulovalo výrok příslušného usnesení.¹³ Akty státních orgánů se posuzují podle toho, co obsahují, nikoliv podle toho, co snad měly obsahovat. Je-li delegace dána jen pro prověřování, nelze bez dodatečné nové delegace vykládat původní delegaci širě. Přestože byla nepřislušnost státního zastupitelství namítána obhajobou a věc byla napravitelná novým usnesením o delegaci, krajské státní zastupitelství zůstalo nečinné a přerovské státní zastupitelství nezákonně pokračovalo v doзору.

Obdobně bylo postupováno i ve druhém případě R. Vaškůje a P. Šmíráka. Takový boj s právem však nemůže státní zastupitelství vyhrát a jakákoli nezákonnost v jeho činnosti, bude soudem připsána ve prospěch obhajoby. To si nakonec uvědomilo i Krajské státní zastupitelství v Ostravě, pobočka Olomouc, které v dalším souvisejícím trestním oznámení již vydalo usnesení o odnětí věci Okresnímu státnímu zastupitelství v Přerově a příkázání Okresnímu státnímu zastupitelství v Olomouci k dalšímu opatření a úkonům v trestním řízení, tedy obecně pro celé trestní řízení, nejen pro prověřování.¹⁴

2. Kauza poslance Davida Ratha

V případě poslance Davida Ratha, který byl jako hejtman Středočeského kraje v roce 2012 obviněn z úplatkářství, bylo zprvu v přípravném řízení činné nepřislušné Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem místo příslušného Krajského státního zastupitelství v Praze, když stíhaná trestná činnost se jinak dělá na území středních Čech a Prahy. Krajskému státnímu zastupitelství v Praze byla věc postoupena až po určité době po zahájení trestního stíhání. V důsledku toho byla podána ústavní stížnost proti rozhodnutí soudu o vazbě.

Ústavní soud postup státního zastupitelství v otázce příslušnosti okomentoval slovy: „*Zrcadlili postup státního zastupitelství v dané věci obecněji zaužívanou praxi, jedná se o závažný signál porušování principů právního státu...*“.¹⁵ Ústavní soud však nevyvodil závěr z toho, že jestliže výkonná moc postupuje způsobem, kterým jde „*o závažný signál porušování principů právního státu*“, je nutné takovýto postup znemožnit. Kdyby Ústavní soud zrušil rozhodnutí o vazbě Davida Ratha, vyvolalo by to mediální bouři. Soudci však nesmí být závislí na médiích. Toto rozhodnutí Ústavního soudu zbabělým rozhodnutím justice. Činnost nepřislušného Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem vedla k tomu, že v přípravném řízení rozhodoval soudce Okresního soudu v Ústí nad Labem a ne soudu v Praze. Dokonce pro účely vazebního jednání a vydání usnesení o vazbě dojel soudce z Ústí nad Labem do Prahy.¹⁶

3. Kauza soudce Jiřího Peška

Ve věci trestního stíhání soudce Městského soudu v Brně Jiřího Peška vykonával dozor nad přípravným řízením státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočka v Brně. Ten by jinak byl příslušný k rozhodnutí o stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání,¹⁷ avšak jen, když by policejní orgán rozhodl

¹³ Přitom nepoužilo vzory vydané Nejvyšším státním zastupitelstvím, kde je delegace upravena pro celé řízení. Vzor č. 8 přílohy pokynu obecné povahy č. 7/2001, jímž se upravují podrobnosti vyhotovování obžalob, návrhů na potrestání, ostatních návrhů soudu, jiných rozhodnutí a opatření v trestních věcech státními zástupci. Byť byl pokyn obecné povahy zrušen pokynem obecné povahy č. 1/2008, jsou vzory nadále metodickou pomůckou.

¹⁴ Usnesení Krajského státního zastupitelství v Ostravě, pobočka v Olomouci z 25. 6. 2010, 2KZN 3079/2010-28.

¹⁵ Usnesení Ústavního soudu ze 17. 9. 2012, I.ÚS 2632/12, část V. odůvodnění.

¹⁶ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem z 13. 6. 2012, 6To 270/2012-38.

¹⁷ § 146 odst. 2 písm. a) trestního řádu.

samostatně bez toho, že k rozhodnutí měl souhlas dozorujícího státního zástupce. V daném případě státní zástupce VSZ Olomouc dal předem souhlas k usnesení o zahájení trestního stíhání. Dozorující státní zástupce rozhodl o stížnosti obviněného, když vůči policejnímu orgánu vyjádřil své kladné stanovisko k zamýšlenému usnesení již před tím, než bylo vydáno.

Jestliže v takovém případě o stížnosti obviněného proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání, rozhodl státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci – pobočka v Brně, byl porušen § 146 odst. 2 pís. a) trestního řádu v neprospěch obviněného. Příslušné rozhodovat bylo Nejvyšší státní zastupitelství. Proti rozhodnutí nepříslušného Vrchního státního zastupitelství v Olomouci podal stížnost pro porušení zákona ministr spravedlnosti Pavel Blažek. Nejvyšší soud stížnosti vyhověl. Konstatoval, že zákon byl porušen v neprospěch obviněného, a rozhodnutí nepříslušného státního zastupitelství zrušil.¹⁸

4. Kauza exposlanců Tluchoře, Šnajdra a Fuksy a příslušníků Vojenského zpravodajství¹⁹

Kauza tří exposlanců a poradkyně premiéra Jany Nagyové vedla v červnu 2013 k pádu vlády Petra Nečase. Šlo o obvinění, že ředitelka kabinetu premiéra Jana Nagyová a Roman Boček se podíleli na tom, že se bývalí poslanci Petr Tluchoř, Marek Šnajdr, Ivan Fuksa vzdali mandátu údajně za pozice ve státem kontrolovaných firmách²⁰ a dále o obvinění, že Jana Nagyová a tři příslušníci Vojenského zpravodajství – generálporučík Ondřej Páleník, generálplukovník Milan Kovanda a plukovník Jan Pohůnek - zneužili Vojenského zpravodajství ke sledování manželky předsedy vlády.

4.1 Místní příslušnost

Údajná trestná činnost obviněných se stala v Praze. Mělo být tedy příslušné státní zastupitelství v Praze. Ve věci však bylo činné Vrchní státní zastupitelství v Olomouci na základě usnesení Nejvyššího státního zastupitelství v Brně z 11. 1. 2012, 8NZN 202/2012 o odnětí a příkázání věci. To se týkalo prověřování zcela jiných osob, a to Iva Rittiga, Tomáše Hrdličky, Jiřího Tomana a Romana Janouška. Přičemž důvodem odnětí byla údajná účast bývalého náměstka Vrchního státního zastupitelství v Praze Libora Grygárka. Ale údajná trestná činnost, pro kterou skutečně bylo zahájeno VSZ Olomouc trestní stíhání vůči exposlancům a dalším osobám, se však netýkala Rittiga, Hrdličky, Tomana, Janouška ani Grygárka. V dané věci došlo k spojení věci, aby byla založena působnost jinak nepříslušného Vrchního státního zastupitelství v Olomouci.

Při doslovném výkladu § 26 trestního řádu si může Vrchní státní zastupitelství v Olomouci vybrat mezi všemi okresními soudu na Moravě a ve Slezsku ve své územní působnosti, v praxi se však tento výklad aplikuje tak, že příslušný pro přípravné řízení je okresní soud v sídle státního zastupitelství. Vzhledem k tomu, že rozhoduje soud podle sídla dozorujícího státního zástupce, došlo k tomu, že orgány veřejné žaloby si v případě exposlanců mohly vybrat mezi čtyřmi soudy, aniž by jejich rozhodování podléhalo soudnímu přezkumu. Takovou možnost obvinění neměli. Tím byla narušena zásada rovnosti zbraní stran před soudem. V daném případě vydáním či nevydáním rozhodnutí o odnětí a příkázání mohlo Nejvyšší státní zastupitelství ponechat původní příslušnost soudu pro přípravné řízení v Praze či věc přikázat do Olomouce s jinou příslušností soudu pro rozhodování o odposleších a vazbě (Okresní soud v Olomouci). Ovšem samotný olomoucký vrchní státní zástupce přidělením

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu z 16. 7. 2013, 7Tz 32/2013-43 o stížnosti pro porušení zákona.

¹⁹ ZDENĚK KOUDEK: Právo a protikorupční kampaň v kauze exposlanců. *Trestní právo* 9-10/2013, ISSN 1211-2860, s. 3-8.

²⁰ Usnesení Vrchního státního zastupitelství v Olomouci, pobočka Ostrava ze 13. 6. 2013, 4 VZV 5/2013.

dané věci do centrály VSZ v Olomouci nebo na pobočku v Brně či Ostravě si může vybrat soud pro přípravné řízení, a to mezi Okresním soudem v Olomouci, Městským soudem v Brně a Okresním soudem v Ostravě. V případě, že je podáván návrh státním zastupitelstvím mimo pracovní dobu, kdy je předem znám konkrétní sloužící soudce, si fakticky takto vybere nejen soud, ale i konkrétní osobu soudce.

Změny příslušnosti na straně státního zastupitelství zasahují ústavně chráněnou kategorii zákonného soudce, který by měl být určen na základě obecných předpokladů a ne rozhodnutím jedné strany řízení. Je navíc právně sporné, když státní zástupci Vrchního státního zastupitelství působící na jeho pobočkách nejsou primárně pro určení příslušnosti soudu považováni za státní zástupce VSZ v Olomouci jako takového. Tedy že by měl rozhodovat Okresní soud v Olomouci bez ohledu na to, zda jde o konkrétního státního zástupce v centrále či na pobočce. Sídla státních zastupitelství jsou totiž stanovena zákonem vazbou na sídla soudů, umístění poboček však jen podzákonným právním předpisem.²¹ Pokud se použije výklad, že se příslušnost soudu pro přípravné řízení odvozuje od činnosti státního zástupce na pobočce, opouštíme zásadu, že soudní příslušnost je určena na úrovni zákona a fakticky ponecháváme volnost výkonu moci určovat místní příslušnost soudu pro přípravné řízení svými podzákonnými právními předpisy. Argument, že příslušnost soudu při pobočce státního zastupitelství odpovídá zásadě ekonomie řízení, nelze v daném případě použít. Dotčené usnesení o zahájení trestního stíhání VSZ v Olomouci, pobočka Ostrava, bylo vydáno v Praze, kde obvinění působili a byli zadrženi, a následně převezeni k soudu do Ostravy.

Je nutné nakládat se změnou příslušnosti státního zastupitelství, která je stanovena právními předpisy, na základě individuálních právních aktů v rámci státního zastupitelství velmi omezeně. V dané věci nemělo být činné Vrchní státní zastupitelství v Olomouci, neboť důvody, které byly pro odnětí a přikázání v usnesení Nejvyššího státního zastupitelství (možnost účasti bývalého náměstka VSZ v Praze Libora Grygárka), se netýkaly skutečně obviněných osob. Jejich věc měla být bez zbytečného odkladu postoupena věcně a místně příslušnému státnímu zastupitelství v Praze.

Samotný důvod pro vydání usnesení Nejvyššího státního zastupitelství v Brně z 11. 1. 2012 pro odnětí a přikázání věci vydaný s odkazem na § 25 trestního řádu per analogiím je problémový. Podle zákona o státním zastupitelství²² může být takto postupováno v případě vyloučení vedoucího státního zástupce. Pokud je vyloučen jiný státní zástupce, včetně náměstka vedoucího státního zástupce, má rozhodovat jiný nevyloučený státní zástupce. Samo o sobě vyloučení jednoho státního zástupce není důvodem pro změnu příslušnosti celého státního zastupitelství. Pokud je v zákoně o státním zastupitelství tento důvod pro odnětí a přikázání věci upraven výslovně, nelze použít obecnou úpravu odnětí a přikázání podle § 25 trestního řádu per analogiam, neboť speciální právní norma má přednost před obecnou.²³ Analogii lze použít jen při mlčení zákonodárce, což případ vyloučení státního zástupce jako důvod pro odnětí a přikázání věci není.

4.2 Věcná příslušnost

Pochybná je i věcná příslušnost vrchního státního zastupitelství, které podle § 15 jednacího řádu státního zastupitelství č. 23/1994 Sb. může vykonávat dozor v případech závažné hospodářské trestné činnosti. Předmětná obvinění (úplatkářství, zneužití pravomoci) však pod daný výčet závažné hospodářské kriminality nespadají. VSZ samo svou příslušnost založilo jen s odkazem na § 15 odst. 2 jednacího řádu státního zastupitelství účelovým spojením

²¹ § 5-8 vyhlášky, o jednacím řádu státního zastupitelství č. 23/1994 Sb.

²² § 12a ods. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

²³ Rozsudek Nejvyššího soudu z 11. 9. 2013, 7Tz 26/2013.

s prověřováním věci, která nesouvisí s činností, pro kterou bylo zahájeno trestní stíhání dotčených obviněných.

Vrchní státní zastupitelství samo provádělo vyšetřování místo policie. § 174 odst. 2 trestního řádu sice umožňuje provádět vyšetřování státnímu zástupci. Pokud však není stanoveno zákonem (příslušníci GIBS, Vojenského zpravodajství a zpravodajských služeb), mělo by se tak dít jen omezeně, nejlépe pro jednotlivé úkony. V případě, že státní zástupce sám koná vyšetřování, totiž mizí jedna z kontrol v rámci přípravného řízení. Touto kontrolou zákonnosti je dozor státního zástupce nad policejním orgánem. Pokud státní zástupce přebere působnost policejního orgánu, zruší jeden kontrolní stupeň. To je nežádoucí jev. Nadřízené státní zastupitelství sice přebírá některá dozorová oprávnění (rozhodování o stížnostech), ale nevykonává klasický dozor zákonnosti trestního stíhání. Je nestandardní, aby státní zástupce vrchního státního zastupitelství sám prováděl vyšetřování a nahrazoval policejní orgán.

Trestní řád výslovně umožňuje vyšetřování státním zástupcem v případě příslušníků Vojenského zpravodajství, což se týká obviněných příslušníků Vojenského zpravodajství a Jany Nagyové ve věci sledování manželky premiéra. Mělo tak činit Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1 dle ustanovení jednacího řádu státního zastupitelství účinného od 1. 1. 2012. Zastupování obžaloby před soudem pak přísluší Městskému státnímu zastupitelství v Praze na celém území státu, pokud věc nepředalo místně příslušnému státnímu zastupitelství.²⁴

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci bylo podle právní úpravy účinné k zahájení trestního stíhání věcně i místně nepřislušné a založilo svoji působnost spojením s věcí (Rittig, Janoušek a spol.), která se obviněných ve věci sledování manželky premiéra netýká. Lze připustit, že mohou nastat důvody pro odnětí a přikázání vyšetřování v případě Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 1. V takovém případě mělo dojít jen ke změně místní příslušnosti, ale respektování věcné příslušnosti. Tedy mělo být přikázáno jinému okresnímu státnímu zastupitelství. Přičemž orgány veřejné žaloby musí uvést, proč nemůže být činné příslušné Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 1.

Ministerstvo spravedlnosti v září 2013 připravilo návrh změny jednacího řádu státního zastupitelství, podle které má vyšetřování příslušníků Vojenského zpravodajství a některých dalších osob nově konat místně příslušné krajské státní zastupitelství a žalobu podávat vrchní státní zastupitelství.²⁵ Jde o správný postoj, neboť není důvodu tuto agendu centralizovat u pražských státních zastupitelství s tím, že tato budou mít fakticky celostátní působnost. Kvalifikace a erudice státních zástupců na Moravě a ve Slezsku i zbytku Čech není jiná než v Praze. Ovšem načasování změny může vyvolat otázku, zda nejde o umožnění podání obžaloby ve věci obviněných příslušníků Vojenského zpravodajství a Jany Nagyové za sledování manželky premiéra Vrchnímu státnímu zastupitelství v Olomouci. Za účinného právního stavu k době zahájení trestního stíhání by k podání obžaloby toto státní zastupitelství příslušné nebylo. Neboť vazba změny příslušnosti státního zastupitelství (odnětí a přikázání u státního zastupitelství) na příslušnost soudu je omezena jen na dobu, po kterou se koná přípravné řízení. Po podání obžaloby se věc dostává do sféry soudní moci a z obecných ustanovení o soudní příslušnosti vyplývá, který soud je určen k tomu, aby rozhodoval po podání obžaloby.²⁶ V daném případě jsou to soudy v Praze mimo působnost Vrchního státního zastupitelství v Olomouci.

Ovšem i po schválení změny jednacího řádu státního zastupitelství, trestní obžalobu u soudu

²⁴ § 10 odst. 2-3 jednacího řádu státního zastupitelství č. 23/1994 Sb. ve znění vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 462/2011.

²⁵ <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=331453>

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu z 5. 10. 2011, 7Tz 68/2011.

v Praze nemůže zastupovat Vrchní státní zastupitelství v Olomouci, jehož působnost se vztahuje na Moravu a Slezsko a ne Čechy s určitými výjimkami.²⁷ Obecně platí vazba příslušnosti státního zastupitelství na soud, a to i když bylo státní zastupitelství původně příslušné, ale po podání obžaloby byla věc odňata původnímu soudu a přikázána jinému.²⁸ Výjimečně Nejvyšší soud připustil, že s odnětím a přikázáním věci soudu se nemění příslušnost státního zastupitelství, pokud jde o jiné státní zastupitelství, než je u soudu činné, ale toto státní zastupitelství musí být původně příslušné **z právního předpisu** (normativní právní akt), což není rozhodnutí o odnětí a přikázání jako individuální právní akt. Připustil tak působnost Vrchního státního zastupitelství v Olomouci před soudem v Čechách. Ale to za situace, kdy vrchní státní zastupitelství bylo řádně příslušné k doзору trestního řízení ve věci závažné hospodářské kriminality, která se udála na severní Moravě, a k soudu v Čechách se věc dostala až po podání obžaloby Krajskému soudu v Ostravě cestou odnětí věci soudu v Ostravě a jejímu přikázání do Hradce Králové.²⁹

5. Kauza bývalého náměstka ministra spravedlnosti Františka Steinera a generálního ředitele Vězeňské služby Lud'ka Kuly

Nejvyšší soud konstatoval na základě stížnosti pro porušení zákona ministra spravedlnosti Pavla Blažka,³⁰ že byl porušen zákon v neprospěch obviněných – bývalého náměstka ministra spravedlnosti Františka Steinera a generálního ředitele Vězeňské služby Lud'ka Kuly – tím, že trestní stíhání dozorovalo místně nepřísušné státní zastupitelství. Vrchní státní zastupitelství v Praze totiž odňalo dozor nad jejich trestním stíháním Obvodnímu státnímu zastupitelství Praha 2 a přikázalo jej Okresnímu státnímu zastupitelství Praha-západ ve Středočeském kraji. Důvodem tohoto postupu bylo, že původně vyloučil sám sebe z rozhodování o stížnosti obviněných proti zahájení trestního stíhání obvodní státní zástupce pro svůj vztah k obviněným³¹ a věc předložil Městskému státnímu zastupitelství v Praze k rozhodnutí o odnětí a přikázání jinému obvodnímu státnímu zastupitelství. Na Městském státním zastupitelství dále zjistili možnou podjatost svých dvou řadových státních zástupců a náměstkyně městské státní zástupkyně z důvodu jejich vztahu k obviněným a věc předložili Vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze, které ji přikázalo Okresnímu státnímu zastupitelství pro Prahu-západ v působnosti Krajského státního zastupitelství v Praze.³²

Nejvyšší soud poukázal, že důvody vyloučení z rozhodování v trestním řízení náměstkyně městské státní zástupkyně a dalších 2 státních zástupců, jestliže není namítána zároveň podjatost vedoucího státního zástupce, není důvodem pro odnětí a přikázání věci jinému státnímu zastupitelství nadřízeným vrchním státním zastupitelstvím, ale jen k tomu, aby

²⁷ ZDENĚK KOUDELKA, MIROSLAV RŮŽIČKA, FRANTIŠEK VONDRUŠKA: *Zákon o státním zastupitelství s komentářem*. Praha: Leges 2010, ISBN 978-80- 87212-25-7, komentář § 6-7 s. 38-45.

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu z 29. 5. 2008, 6 Tdo 589/2008.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu z 23. 4. 2008, 5 Tdo 150/2008: *Výklad § 7 odst. 2 zákona o státním zastupitelství, že se v případě odnětí a přikázání věci jinému soudu mění příslušnost státního zastupitelství a že v tomto směru žádné pochybnosti v praxi nevznikají, je možno vztáhnout jen na případy, v nichž obžalobu v řízení před soudem zastupuje státní zastupitelství, které je činné u daného soudu. Tato zásada se nevztahuje na případy, kdy obžalobu zastupuje jiné státní zastupitelství, než je u soudu činné, pokud tak stanoví právní předpis uplatňující výjimku dle § 179 odst. 1 trestního řádu. V daném případě je možné, aby ve věci závažné hospodářské kriminality před krajským soudem v obvodu Vrchního soudu v Praze zastupovalo obžalobu Vrchní státní zastupitelství v Olomouci.*

³⁰ Stížnost pro porušení zákona ministra spravedlnosti Pavla Blažka ze 7. 5. 2013, čj. 93/2013-OD-SPZ/2.

³¹ Usnesení obvodního státního zástupce pro Prahu 2 ze 7. 11. 2011, 3ZN 4161/2011. § 30-31 trestního řádu č. 141/1961 Sb.

³² Usnesení Vrchního státního zastupitelství v Praze z 21. 11. 2011, 1VZN 2614/2011. Zrušeno rozsudkem Nejvyššího soudu z 11. 9. 2013, 7Tz 26/2013.

městská státní zástupkyně přidělila věc tak, aby ji řešili jiní státní zástupci. Nejvyšší soud uvedl: „*Státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze odkázal také na analogické použití ustanovení § 25 tr. ř. Podle tohoto ustanovení z důležitých důvodů může být věc příslušnému soudu odňata a přikázána jinému soudu téhož druhu a stupně, přičemž o odnětí a přikázání rozhoduje soud, který je oběma soudům nejbližše společně nadřízen. Postup podle citovaného ustanovení je průlomem do ústavně garantované zásady, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci a že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon (čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Z toho vyplývá, že jde o postup, který je přípustný jen výjimečně a který musí být odůvodněn mimořádnými okolnostmi vylučujícími uplatnění ústavního principu práva na zákonného soudce. To platí i pro činnost státního zastupitelství, protože od okolnosti, který státní zástupce vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení, se konec konců odvozuje také příslušnost soudu, má-li soud provádět úkony v přípravném řízení (§ 26 tr. ř.). Z hlediska ustanovení § 25 tr. ř. nemůže rozhodnutí státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze obstát. Pokud jde o vztahy uvnitř soustavy státního zastupitelství, je tzv. podjatost zákonným kritériem pro změnu příslušnosti státního zastupitelství jen v případě, že u příslušného státního zastupitelství je vyloučen vedoucí státní zástupce. V takovém případě je to důvod pro rozhodnutí o odnětí a přikázání věci podle § 12a odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, přičemž rozhodnutí podle tohoto ustanovení činí státní zastupitelství, které je nejbližše vyšším státním zastupitelstvím vůči státnímu zastupitelství, jehož vedoucí státní zástupce je vyloučen z projednávání věci. Vyloučení jiného státního zástupce, tj. jiného než vedoucího státního zástupce, není důvodem pro postup podle § 12a odst. 2 cit. zákona a nemůže vést ke změně příslušnosti státního zastupitelství jako takového. Postup v případě tzv. podjatosti u státního zástupce, který není vedoucím státním zástupcem, se řídí obecnými ustanoveními § 30 - § 31 tr. ř. Je-li podle těchto ustanovení z vykonávání úkonů trestního řízení vyloučen státní zástupce, který není vedoucím státním zástupcem, nastupuje na jeho místo jiný státní zástupce téhož státního zastupitelství a příslušnost státního zastupitelství tím zůstává nedotčena. Podstatou vady rozhodnutí státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze je to, že rozhodnutí o odnětí a přikázání věci opřel o okolnosti, které se týkaly nanejvýš jen otázky vyloučení státního zástupce, resp. státních zástupců, z nichž žádný neměl postavení vedoucího státního zástupce, a které tudíž nemohly mít žádný vliv na příslušnost státního zastupitelství. Rozhodnutí státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze nelze opřít ani o analogické použití ustanovení § 25 tr. ř., protože by se tím obcházel speciální úprava tzv. podjatosti jako důvodu změny příslušnosti státního zastupitelství stanovená v § 12a odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.“³³*

Samozřejmě je možné, že podjatost jednoho státního zástupce může zakládat podjatost jeho kolegů, včetně vedoucího státního zástupce. Častější to bude na malých okresních státních zastupitelstvích, kde je několik státních zástupců, kteří se dobře znají. U velkých státních zastupitelství s růstem počtu státních zástupců klesá míra intenzity jejich vzájemných vztahů. Na Městském státním zastupitelství v Praze je asi 80 státních zástupců. Vyloučení dalších státních zástupců však musí být výslovně v rozhodnutí o odnětí a přikázání uvedeno a zdůvodněno. Rozhodnutí měnící příslušnost státního zastupitelství nesmí být projevem libovůle.

6. Závěr

Právo je o pravidlech a hodnotách. Právní hodnotu mají i pravidla příslušnosti státního zastupitelství. Proto je nutné je dodržovat, dokud zákonodárce nestanoví volnější pravidla pro

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu z 11. 9. 2013, 7Tz 26/2013.

určení příslušnosti státního zastupitelství. Při takové změně by však již neměla být uplatněna vazba příslušnosti soudce pro přípravné řízení na změnu této příslušnosti ve státním zastupitelství, což by mělo být nově upraveno v zákoně. Automatická změna soudce pro přípravné řízení se změnou státního zastupitelství např. formou odnětí a přikázání věci u státního zastupitelství individuálním právním aktem narušuje zásadu zákonného soudce určeného dle obecných zákonných pravidel.